

Töö ja Tervis

Sotsiaalpoliitiline kuukiri

Eestimaa Haigekassade Liidu ja Sotsiaalse Arengu Eesti Uhingu häälekandja

Nr. 5

Mai 1930. a.

VI aastakäik

SISU: 1) Võitlus haiguskindlustuse vastu Eestis. — L. Johanson. 2) Kopsutiisikus. — Dr. Aug. Veltmann. 3) Alkoholism Eestis. 4) Haigekassa juhatuse ja revisjonikomisjoni õigustest ja kohustustest. — Hugo Rose. 5) Haigekassade tegevusest. 6) Haiguskindlustus välismail. 7) Mitmesugused teated. 8) Küsimused ja vastused. 9) Töölissport.

Võitlus haiguskindlustuse ümber Eestis.

L. Johanson.

Nelikümmend aastat on töölisklass pühitsenud oma võitluspüha — 1. maid, esitades oma nõudmisi, mille täitmine töölise elu ja tervise kaitseks tarvilik. Selle aja jooksul on töölisklassi organiseeritud jõu survel kõigis riikides järkjärgult maksuma pandud uusi töökaitse seadusi, selle aja jooksul on ka sotsiaalkindlustuse rakukestest kasvanud ja arenenud suur sotsiaalkindlustuse võrk, mis ulatab üle maailma. Pea kõigis riikides on tänapäev sotsiaalkindlustus teostatud vähemas või laiemas ulatuses. Avarama mõistusega riigimehed on selle tarvilikkusest aru saanud. Et sotsiaalseadusandlus on uueaja tõsine tarvidus — seda on tunnustatud mitte ainult teadusmeeste poolt, vaid ka riikide esindajate poolt ilmasõja verevalamist lõpetades rahulepingu sõlmimisel. Seda tarvidust peetakse isegi nii tähtsaks, et iga aasta regulaarselt korraldatakse rahvusvahelisi konverentse, millest osa võtavad riigivalitsuste, töösturite ja töölise esindajad. Neil konverentsidel arutatakse töökaitse ja sotsiaalkindlustuse, üldse töö- ja sotsiaalküsimusi. Neil konverentsidel on tehtud palju otsusi ja valmistatud kavasid, konventsioone ja rekomendatsioone selleks, et riigid neid oma seadusandlusega maksuma paneksid.

Riigivõim, kes peab valvama rahva püsivaid ja üldiseid huvisid, peab selleks kõigi abinõudega püüdma ära hoida töölise väljakurnamist, meeste, laste ja naiste tööd tervishoiu- ja arenemisnõuetele vastavalt kaitsma, töölisi ja nende perekondi püüdma asetada olukorda, mis inimese elule ja väärtusele vastavad.

Pea kõigis riikides on töökaitse järelvalve tööstusettevõtetes juba olemas.

Töölised, kes müüvad omale ja perekonnale eluülespidamise hankimiseks oma tööjõudu, riskeerivad oma tervise ja eluga. Neid ähvardab õnnetus, kut-

sehaigus, haigus, töövõimetus, vanadus, tööpuudus ja surm.

Ka kõige ettevaatlikum tööline võib sattuda tööohvrite ritta: iga nädal toob teateid kurbadest õnnetustest vabrikutes ja ettevõtetes. Näiteks, hiljuti Austrias said mitmed naistöölised bensolimürgituse läbi surma, teised terviserikkeid. Süüdi oli ettevõtja. Tartus „Heliose“ vabrikus tekkinud plahvatuses, mis tõi seitsmele töölisele surma, leiti kohtu poolt süüdi olevat — ettevõtte juhtijad. Tööline, kes tööjuures vigastada saanud, langeb sotsiaalkindlustuse puudumisel viletsusse ja nälga. Ta ei saa arstiabi, ravi ega süüa ja muid elujatkamise vahendeid. Igale tööstus- ja tööalale omased kutsehaigused ja kahjulikud mõjud inimtervisele on arstide poolt kindlaks tehtud: siin nimekiri ajajooksul vaid täieneb. On tööstusettevõtteid, mis otse tiisikuse ja reuma pesadeks. Silmadele, kõrvadele, südamele, hingamise ja teiste elundite tegevusele avaldab töö praegustes ettevõtetes oma laastavat mõju.

Töölised elavad sellest, mis teenivad oma tööga: tööpalk on nende eluülespidamise allikaks. See palk ei võimalda tagavarade kogumist. Jääb tööline haigeks, vigaseks, töövõimetuks, vanaks, siis kaotab ta oma palga. Ja just töövõimetus ja vanadus on töölisele tondiks, mis hirmutab enam kui surm. Ei ole midagi hirmsamat, kui peale rasket elutööd oodata oma elu lõppu, surma, mustas viletsuses ja näljas. Veel raskem, on siis, kui on töövõimetus omaksed, naine ja lapsed, kelle eest ei suuda tööline haiguse, töövõimetus ja vanaduse pärast hoolitseda: oma isiklikule piinale lisaks peab ta olema alaliseks tunnistajaks nende piinale, kes talle armsad. Ja see piin, nälg ja viletsus on tasuks tehtud töö eest!

Ühiskonna huvid ja tervemõistusline arvestus nõuavad, et töölise eest otstarbekohaselt hoolitsetaks sel korral, kui

ta on haige, vigane, töövõimetu vana või töötu. Praegusaja ühiskond ei saa välja heita oma nõrgaksjäänud liikmeid: ta peab neid katma ja toitma. Seda tuleb teostada sotsiaalkindlustuse läbi. Ja seda on teinudki ühiskond juba õige suurel määral, iseäranis just peale sõda on seadusandlus sel alal toonud uusi korraldusi ühes riigis teise järele.

Sotsiaalkindlustuse vastu vaidlevad üksikud kitsarinnalised isikud, kes omas isiklikes huvides ja arusaamatuses ei suuda mõista praeguse ühiskonna elutarveid. Üks sarnastest on ka Ervin Liek, Danzigi arst, kelle väiteid ka Eesti sotsiaalkindlust. vastased töösturid omaks võtavad ja neid püüavad suupärastada ka võimukandjatele, kus selleks kohev pind ees on. Selle arsti kirjutus on pärit samast lähtekohast, kust väljaminees püüdis endine tööinspektori abi R. Treufeldt tööstureid oma kirjutisega veendumusele viia, et Eestis on seaduspärane 10—11½-tunniline tööpäev. Nii üks kui teine on enam ütelnud, kui tõsiselt suudetakse võtta. Naeruväärsed, otse kahjatsemisväärsed ta autorile on ka Lieki väited, nagu õonestaks sotsiaalkindlustus rahva kombuluse vundamenti, alandaks arstikutse massitööstuseks, õonestaks töötavate klasside meheliikust, soodustaks kehalist ja hingelist lõdvenemist ja viiks teadlikule haigustekasvatamisele. Ei saa ju praeguses ühiskonnas enam asuda seisupaigale, et arstiabi ja ravi olgu kättesaadav ainult neile, kes ise maksta jõuavad, teised põdegu arstiabita ja surgu! Rahvatervishoid on ühiskondlik küsimus. Rahvatervishoiu eest on kohustatud riigivõim oma korraldustega hoolitsema. Rahvatervishoiu seisukohalt on hinnata arstiabi, üldse arstiabi võimaldamine ka neile, kes väes ega ise maksta ei suuda, üldiselt tunnustatud ja osalt juba praktikas teostatud vajadus. Et töölise ja ta perekonnaliigete ravimine vähendaks töötavate klasside meheliikust ning soodustaks kehalist ja hingelist lõdvenemist, on lihtsalt pentsik oletus. Ei ole sotsiaalkindlustuse alusel arstiabi korraldamisel ka mingit kartust, et töölised hakaksid teadlikult omale haigusi kasvatama. Töölise ainuke sissetulekuallikas on ta tervis. Haigus hävi-

tab tervise ja toob enneaegse surma. Inimese loomulik eladatahtmisetung juba teeb võimatuks enese tervise teadliku rikkumise. Kui ühel või teisel juhul simuleerimist ette tuleb, siis on need sedavõrd üksikud ja harvad nähtused, mida ialgi ei tohiks üldistada ja kasutada sotsiaalkindlustuse vastu.

Siiski, Eesti vabrikantidele ta „Tööstuse eluavaldustes“ on Ervin Liek'i põhjendamatud ja naiivid väited otse ilmutuseks, mis tulevad nagu Messiasuust. Ja kohe rutatakse neid kasutama ning hüüdma: „Siin peab kiiresti muretsema abi, sest hädaoht on lähedal!“ Sest sotsiaalkindlustuse alal olevat lugu hoopis halvem, sotsiaalkindlustus ei olevat veel kuidagi näidanud oma eluõigust.

Abi all mõeldakse muidugi selle võitluse intensiivsemaks muutmist, mis sihitud Eestis maksvate sotsiaalkindlustuse korralduste vastu, kuigi need veel algelised on, ega iseseisvuse kestel siin edusammu pole olnud.

Mis meil siis õieti on peale nende seaduste ja korralduste, mis kindlustavad riigi- ja omavalitsuse teenijaid haiguse, vigastuse, töövõimetus ja vanaduse vastu? Ainult väikene ennesõjaaegne pärandus, tööliste õnnetusjuhtude ja haiguste vastu kindlustamine, mille kärpimist ja halvendamist tahavad need, kes näevad mehiseuse kasvamist ja rahva kõlbluse tõusu selles, kui töölised, kehvad mehed, naised ja lapsed arstiabita piinlevad ning nälga kannatavad. Sest alles siis, kui nad tunnevad piina ja nälga, saavad nad karastust ja mehiseust ning ei asu ialgi „teadlikule haigustekasvatamisele“.

Tööliste *kindlustamine õnnetusjuhtude vastu* on Eestis teostatud liig piiratud ulatuses ja kitsal kujul. Selle laiendamine kõigi tööliste ja teenijate, ka ärides, kontorites, põllumajanduses jne. töötavate isikute kohta, on paratamatu ja sellekohast nõudmist peab Eesti tööliklass toetama seni kuni see täidetakse.

Siis — kindlustusühingus peab olema ka tööliste esitus, kes seal praegu täiesti puudub. Töösturitel pole siingi ainuvalitsemiseks mingit õigust. Ega nemad omast taskust kindlustusmakske ei täsu: see on tulnud ikkagi tööliste ja

teenijate, see on — kindlustatute hiigist ja vaevast, nende tööst.

Õnnetuste vastu kindlustamist tuleb täiendada *kutsehaiguste vastu kindlustamisega*, mis Eestis täiesti veel puudub.

Nii näeme, et kitsendada ja kärpida pole õnnetusjuhtude vastu kindlustamise korralduses midagi, koguni selle vastu: see tuleb väljaarendada, kindlustuse ulatust laiendada kõigi palgatöölise ja -teenijate kohta, kindlustusastutuse juhtimine asetada õiglasemale alusele kui seni, kindlustust laiendada kõigi tervisriikete, just ka kutsehaiguste kohta. Sellest peaksid ka Eesti töösturid, riigimehed ja seaduseandjad aru saama ning loobuma mõne omapärase arsti, mõne Erwin Lieki poolt soovitatud karkudest, mis siiski ei suuda anda võitlust sotsiaalkindlustuse vastu, nagu on ta eelkäijate kurvad kogemused juba küllaldaselt näidanud.

Teine seadus, mis meil sotsiaalkindlustuse alal maksmas, käsitab tööliste *haiguste vastu kindlustamist* ettevõttes, kus vähemalt viis töölise. Ka see on ulatusliselt puudulik: tuleks seda laiendada kõigi palgatöölise kohta, nagu loetlesime õnnetuste vastu kindlustamise laiendamisel kõneldes.

Seda seadust on tahetudki mitmel korral, asutavast kogust alates, muuta ja ajakohastada, laiendada ta ulatust, kuid seni on sotsiaalkindlustuse arengu vastastel Eestis korda läinud seda takistada.

Ka *rahvusvahelised konventsioonid* nõuavad haiguskindlustuse laiendamist. Nii näiteks need, mis käivad *põllutöölise, tööstuses ja kaubanduses töötavate isikute ja majateenijate haiguskindlustuse kohta*. Need konventsioonid pole aga valitsuse poolt riigikogule esitatud vastuvõtmiseks, vaid teadmiseks. Nii tuleb siis järeldada, et valitsus ei taha, rahvusvahelisi konventsioone aluseks võttes, haiguskindlustust maksuma panna põllutöölise, kõigi tööstuses ja kaubanduses töötavate isikute ja majateenijate kohta. Seda suurem on Eesti tööliklassi ülesanne: tema ei või loobuda neist nõudmistest, vaid peab visalt ja lakkamatult nende teostamise eest võitlema.

Samal ajal, kus mõneski riigis, näiteks Prantsusmaal, Inglismaal, Tšeh-

hoslovakkias, Kreekas, Palestiinas ja mujal, on sotsiaalkindlustust laiendatud, on riike, kus isikud, kes rahva tahtmisega kooskõlas ei valitse, mõningaid tagasikiskumise samme astunud. Nii näiteks Poolas, Jugoslaavias, Ungaris ja osalt ka Lätis. See on hoogu ja eeskuju annud ka Eesti sotsiaalkindlustuse vaenulistele riigitegelastele ja vabrikantide esitajatele. Need on püüdnud siis ka võõrsilt toodud väga kahtlasi reaktsiooni-idusid Eesti mulda istutada, küll sule, küll sõnaga. Sellejuures unustavad nad ära, et neiski riikides, kes neile oma reaktsiooniga eeskujuks ja allikaks, on sotsiaalkindlustus palju laialisem oma ulatuse ja alade poolest kui Eestis maksivad seadused.

Mis siis need ringkonnad, kes alanud võitlust haigekassade vastu, õieti tahavad, seda on ütelnud ühes ajalehes üks väga suure võimuga mees. Ta peab seda kohatuks, kui haigekassat ainuüksi töölised valitsevad. Asi haigekassade rahasummade valitsemisega olevat selle tagajärjel õige halb. Haigekassad ei oskavat oma tööd mitte nii seada, et nad kulusid tuludega suudaks katta. Iseäranis arstiabi korraldamise alal olevat ülekulutatud. Haigekassade valitsemisest võtku osa kassaliikmed ja töösturid ühevõrra esindajatega valigu kokkuleppel esimehe. Ei saavutata kokkulepet, siis määraku valitsus, ehk ka rahukogu esimehe. Muidu võivat haigekassad minna kommunistide valitseda jne.

Ka maksude jagamise suhtes tahetakse töösturitele soodustusi, samuti kassaliigete õigusi kärpida.

Vaatame, kas need väited on põhjendatud.

Et kindlustuskassades peaks valitsemine sündima omavalitsuse põhimõttele, on selge.

Haigekassa liikmed suudavad ise, ilma valitsuse komissaarideta ja töösturite esindajata, oma asutusi juhtida. Seda on tõendanud senine haigekassade ajalugu. Üsikumid ajutised näited, kus haigekassad raskustesse sattunud, ei luba veel üldiseid eitavaid järeldusi teha. Õiglane ja asjalik olles, hinnates erapooletult ilma kõrvaliste sihtide ja sihilikuseteta, peab iga inimene tunnistanama, et *Eesti haigekassasid on kassa-*

liigete poolt valitud juhatused valitse-
nud üldiselt korralikult, ausalt ja ots-
tarbekohaselt.

Mõnel haigekassal on raskusi olnud,
kuid neist on üle saadud. *Kuritarvitusi*
ja korratusi, kus kohtuvõimud vahele
peaksid segama, pole olnud. Küll aga
näeme, et Eesti töösturite elus pankrot-
tid ja kuritegevused õige sagedased
nähted on: neist pole kassaosalistel
mingit eeskuju võtta, ega midagi õp-
pida. Need töösturite esindajad, keda
tunneme kui vihasemaid haigekassade
vastaseid, on ise silmapaistnud ettevõ-
tetes, kes pankrotti jäänud. Tooksid
haigekassadesse, kes tegutsenud seni
erapooletuse pinnal, asjatundmise ja
korraldusvõime suurendamise asemel
vaid poliitilist võitlust, vaenu ja sihilik-
ku töötakistust. See ei oleks haigekas-
sadele kasulik.

Kui kõneldakse üksikute haigekassa-
de senistest raskustest, siis ei tohi
unustada, et *haigekassade ülesanded on*
suurenenud ja maksud vähenenud võr-
reldes selle ajaga, kus nad seadusega
määrati.

Haigekassade peale on veeretatud
uusi koormaid: nakkushaiguste ja su-
guhaiguste arstimine peaks õieti kuulu-
ma riigi ülesannete hulka. Ka kinnitus-
ühingu ülesannetest peab osa haigekas-
sa täitma. Rasked sotsiaolud, tervis-
vastased töötingimused, viletsad töö-
hooned, madalad palgad, alatoitlus, kor-
terikitsikus, taudid, iseäranis gripp,
sarlak, leetrid, difteritis, rheuma, tiisi-
kus ja teised nakkushaigused on nõud-
nud haigekassadelt suuri ravimiskulu-
sid. Arstiabimaks on nende katmiseks
liig väikene. On siis tulnud neid kulu-
sid katta liikmemaksude ja tagavara-
kapitali summadest. See on tingitud
just ka sellest, et maksusid pole kohan-
datud väljaminekutele, seaduse vasta-
vad paragrahvid pole kooskõlas tegeli-
ku eluga. Liikmemaksude protsente
võetakse nüüd kaugelt madalamatelt
palkadelt kui 1912. a., kus seadus välja
anti. Kulud on suurenenud, tulud aga
vähenenud. Siiski on haigekassad oma-
ga läbi tulnud: *Eesti riik ega vabrikand-
did pole mingit toetust ega laenugi hai-
gekassadele annud*, kuigi seda on teinud
ja teevad paljud teised riigid. *Kui ta-
gavarakapitalidest on mõni aasta lisa*
võetud, siis on see täiesti seadusepä-

*rane ja otstarbekohane: selle tarvis ta-
gavarakapital ette nähtud ongi — muud*
otstarbet tal polegi.

Nii näeme, et haigekassade valitsemi-
sele tehtavad etteheited on põhjenda-
matud, sihilikud ja ebaõiglased.

Tuleks kassaliigete õiguste kitsenda-
mispuüete asemel otsida teid, *kuidas*
haigekassa ülesandeid kergendada.

Ja siin on koht *profilaktilal, haigus-
te ärahoidmisel.* Selleks tuleks töökaite-
se seadusi täiendada, tööaega, eriti ter-
vist rikkuvaid ületunde piirata, töös-
tusettevõtete ja tööliste korteriolusid
parandada, tööpalka tõsta, õhupuhtuse
ja valguse eest hoolitseda, töölistele
puhkust võimaldada, toitlusolusid pa-
randada, haiguste ja taudide levine-
mise, nakkushaiguste, eriti ka rheuma
ja tiisikuse ärahoidmiseks süstemaati-
selt tegutseda.

Sellega väheneksid kulud arstiabi ja
rohtude peale. *Meil aga võideldakse*
*haigekassade vastu, selleasemel, et te-
gutseda rahvatervishoiu parandamiseks*
ja sotsiaolude tõstmiseks!

Kui vähe meil hoolitakse tööliste ter-
vishoiust, seda näitab ka iseloomulik
juhus, kus haigekassade ühiskorraldu-
sele jäeti riigikogu poolt eelarvesse võe-
tud 10 miljoni senti *kopsuhaigete sana-
tooriumi* ehitamiseks väljamaksmata.

Riigikogu oli oma otsuse teinud, kre-
diidi lubanud. Eelmise valitsuse hari-
duse- ja sotsiaalminister tegi kirjaliku
korralduse, et see summa haigekassade
liidu arvele Tallinna linnapanka kan-
taks. Väljamaksmine sünnib riigikassa
kaudu. Hariduse- ja sotsiaalminister
palus kirjalikult ja isiklikult telefoni-
teel 8. juulil majandusministrit, et ka
see omalt poolt korralduse teeks kre-
diidi väljamaksmiseks. Vastati jaata-
valt. 9. juulil pööras ta uuesti telefoni-
teel majandusministri poole, et kont-
rollida, kas on korraldus tehtud. Vas-
tati: *Asi on korras!* 10. juulil, kell 12
tuli uus minister. Veel enne ameti üle-
andmist küsis hariduse- ja sotsiaalmi-
nister, kas on krediit ülekantud. Jälle
vastus: *Kõik on korras.*

Kellel oli õigust ja põhjust kahelda
siis selles?!

Mis aga hiljem selgus: riigikassa
ametnik polnud täitnud ministri sea-
duslikku korraldust. Ja selle asemel,

et sarnast ametnikku korrale kutsuda, jäigi krediit välja maksmata.

12. sept. läinud aastal käis nende ridade kirjutaja asja uuele majandusministrile J. Zimmermannile selgitamas. See, ärakuulates, tegi kohe sealsamas paberile väljamaksmiseks resolutsiooni ja andis selle siis riigikassa juhataja kätte. *Jälle olid asjad kõik korras.* Kuid summat ei kantud siiski linnapanka. Kui hiljem pöörati uue hariiduse- ja sotsiaalministri ning majandusministri poole, ei ütelnud nad endid väljamaksmise vastu olevat. Siiski viidi küsimus valitsusesse ja tulemus oli — summa jäeti väljamaksmata. Leiti, et see asjaolu, et haigekassa liigeteks on töölised, ei õigustavat neile erisanaatoriumi asutamist. Olevat tarvis teostada tiisikuse vastu võitlemise seltsi kava. Aga just ka selle seltsi kavas on ettenähtud nõudmine, et tervishoidlised asutused ellu kutsuksid sanatooriume ja ravilaid. Haigekassa on omaette ja laialise tegevusväljaga tervishoiu asutus.

See talitusviis, kuidas E. Haigekassade Liit riigikogu poolt lubatud krediidist ilma jäeti, on täiesti omapärane. Aga ta on ka tõenduseks, kui vähe Eestis hinnatakse sotsiaalkindlustuse tähtsust.

Võis sündida ka ainult Eestis, et ministri seaduspärane resolutsioon teostatamata jäetakse.

Just rahva tervishoiu seisukohalt ja kopsuhaiguste vastu tagajärjekamalt võitlemiseks on haigekassadele *tarvilikud ravilad ja sanatooriumid.* Kitsad kodud, kus inimesed, vanad ja lapsed külgekülje kõrval, pole sündsad ega soodsad kopsuhaigete paranemiseks.

Eesti seltskonnas, ka tööliklassi keskel, on sotsiaalküsimused, eriti ka sotsiaalkindlustus veel, kahjuks, liig vähe tuntud. See soodustab teadlikkudele vastastele menu, loob koheva pinna reaktsioonitaima võrsumiseks. Need, kellel talud, ärid, maad, pangad, ettevõtted, hoiusummad, riigiteenistuse kohad pensioniõigusega, muu vara, millega kindlustatud haiguse, töövõimetuse ja vanaduse vastu, vara, mida pärandavad surmakorral omakstele, need ei saa alati nii kergesti aru, ega mõista enesele kujutleda seda olukorda, kuhu langeb varanduseta inimene, kes oma

kehalise või vaimlise tööjõu müümisest elab, sel korral, kui ta ei suuda enam tööd teha.

Töölisklassi kuuluvatele kodanikkudele peaks aga see juba selge olema. *Kahjuks mitte nii väga.* Ja see on ka loiduse põhjuseks. *Sotsiaalkindlustus on tööliklassile tänapäev sarnaseks põlevaks päevaküsimuseks, millega peaksid alata tegemist tegema nii kutseühingud, töölisorganisatsioonid, haigekassade tegelased ja liikmed, kõik töölised, aga eriti just need, kes tööliskümises tegevad on.*

Kuid just leiguse ja mõistmatuse arvele tuleb ka seda kirjutada, et isegi *kõik haigekassad pole veel koondunud oma liidu ümber*, et luua ühisjõudu, kellega enam arvestataks kui killustatud ühisustega. Tõsi, kaugelt suurem jagu haigekassasid on juba liitunud. Nende hulgas pole aga praegu *Tallinna ühist haigekassat.* Omal ajal astuti selle haigekassa juhatuse poolt see haiguskindlustuse ajaloos mõistmatu ja haigekassa liigete, tööliste ja teenijate seisukohalt hukkamõistetav samm, et loobuti liidust. Kassaosalised kaotasid selle sammu astujate vastu usalduse. *See teguviis, mis sihitud ühisjõu lõhkumiseks, leidis üldist hukkamõistmist.* Ometi pole aga seni veel suudetud, nähtavasti mõningatel välistel mõjutustel, seda eksisammu parandada. Siiski *väga halb tunnistus nende arusaamisest, kellest see oleneb.*

Mujal riikides peetakse ka võitlust haigekassade ja sotsiaalkindlustuse ümber. Mujal aga seavad haigekassaliikmed neile töölisvaenulistele elementidele, kes tungivad haigekassade kallale ja tahavad sotsiaalkindlustuse arengut takistada, vastu oma *ühise organisatsiooni, oma ülemaalse liidu.* Veel enam — teiste riikide haigekassad on *ühinenud isegi rahvusvaheliselt.* Iga aasta peetakse kongresse, kus märgitakse ära sihtjooned, kuhu püüda ja teed, mida mööda käia, et ülesandeid paremini ja tagajärjekamalt teostada.

Eesti tööliklass, Eesti haigekassad veel niikaugele jõudnud ei ole. See tuleb ainult tuluks vastastele.

Vistist muutub pealetung haigekassadele ja sotsiaalkindlustusele juba lähemas tulevikus teravamaks. See kohustab *kõiki arukuid töölisi ja teeni-*

jaid liituma, ühinema, et oma tervis-
hoiuasutusi ja elulisi õigusi kaitsta.
Veel enam: ühisel jõul tuleb tegutseda
ka Eesti töölisklassil selleks, et ka siin
saaks teostatud igakülgne sotsiaalkind-
lustus haiguste, vigastuste, kutselai-
guste, töövõimetuse, vanaduse, tööpuu-
duse vastu, et ka siin tööline, teenija
ja ta perekond ei tarvitseks sel ajal,
kus ei suuda ega saa töötada, viletsu-
ses ja näljas hääbuda.

Sotsiaalkindlustuse eest võitlemine on

*töölisklassi tänapäeva üks tähtsamaid
ülesandeid pulgavõitluse ja töötingi-
muste parandamise kõrval.*

Seda võitlust kandku ühisjõud, mille
tugevaks teeb oma ülesannete mõist-
mine ja äratundmine.

Nelikümmend aastat, kus rahvusva-
heline proletariaat oma võitluspüha, 1.
maid pühitsenud, on küllalt rikas koge-
mustest, mida suudab tuua töölisklas-
sile just ühisjõud.

Kopsutiisikus.

Dr. Aug. Veltmann.

II.

Nüüd, kus oleme vaadelnud kopsu-
tiisikuse üldsümptome, tekib uus küsi-
mus, kuidas arstida terveks haiget
kopsu. Kuidas hävitada tiisikuse bat-
sille kopsudest. See on juba raske
probleem, mille kallal on kulutatud
teaduseilmas palju energiat ja jõudu.

Tiisikuse arstimisest võtavad osa
paljud tegurid, millest siis oleneb ka
haige paranemine. Kõigesuurem üles-
anne seisab selles, et haige tuleb ase-
tada häädesse elamistingimustesse, kus
tema kosuks füüsiliselt kui ka vaimli-
selt. Kui on haigel palavik üle 37° C,
siis tuleb ta asetada voodisse, kuhu ta
seniks lamama jääb, kuni on langenud
palavik. Haige tuba peab olema valge
ja õhurikas. Igapäev tuleb selleks ots-
tarbeks tuba tuulutada. Toa ventilat-
sioonil on väga suur tähtsus, sest mi-
dagi pole halvemat, kui haige peab la-
mama sarnases ruumis, kus õhk on
sumbunud. Peale selle võivad haige toa
aknad lahti olla, et tupp tuleks alati
värsket õhku. Haige aga seejuures tu-
leb tekkidega soojalt kinni katta, et ta
ära ei külmaks. Sarnases lahtises toas
lamamine on haigetele kopsudele väga
kasulik. Kui on aga palavik langenud,
siis võib haige jalutada mõned tunnid
värskes õhus. Kui tunneb aga seejuu-
res väsimust, siis peab jälle voodisse
heitma.

Palavikku peab sarnane haige
möötna päevas iga 2 tunni järele ja
siis selle paberile üles märkima, et siis
palaviku käigust kindla ülevaate saaks.

Kui aga haigel mitte võimalik ei ole
iga 2 tunni järele palavikku mõõta, siis
tuleb seda vähemalt 3 korda päevas
teha: Kell 8 hommikul, kell 1 päeval ja
kell 5 peale lõunat. Soojamõõtja asetat-
akse kas kaenla alla ehk suhu ja jääb
sinna 10 minutiks. Enne aga tuleb
kaenlaalune higist puhtaks hõõruda.

Tiisikusehaige, kes tööle käib ja kel-
lel palavik kõrge ei ole, peab siiski iga-
päev vähemalt 1 tund peale lõunasööki
lamama. Kuna tiisikusehaiged kergesti
higistavad, iseäranis öösiti, siis on sel-
leks otstarbeks kõige parem abinõu, et
sarnased haiged ennast igal õhtul toa-
leige veega üle hõõruks. See on väga
lihtne ja kergesti teostatav. Haige kas-
tab märjaks käterätiku, väänab vee
välja ja siis käterätikuga teeb oma
rinna ja selja märjaks ning kohe peale
selle hõõrub teise kareda rätikuga keha
kuivaks. Sarnane külmaveega keha
hõõrumine mõjub väga hästi haige or-
ganismi karastamiseks ja higistamine
jääb vähemaks ehk kaob päris ära.

Väga suure tähtsuse omab tiisikuse
paranemises haige toitmine. Mida tu-
gevamini haigeid toidetakse, seda roh-
kem suudavad nad vastu panna kopsu-
tiisikusele. Ja sellepärast on väga täht-
tis, et tiisikusehaiged ennast kaaluks,
sest kehakaal näitab toitmise seisu-
korda. Võtavad haiged kaalus juure,
siis on see hea tundemärk, väheneb aga
kaal — haigus halveneb. Nii siis peale
temperatuuri peavad haiged ka silmas
pidama oma kehakaalu.

Tiisikusehaiged söögu seda, mis neile kõige rohkem meeldib ja kättesaadav on. Toit näritagu hästi peeneks. Kuid siiski on soovitatav, et sarnased haiged ennast toidaks rohkem sarnaste toitudega, mis sisaldavad enam muna-valget ja rasva. Süsivesikuid tuleks vähem tarvitada, sest nagu uurimused on näidanud, köidavad süsivesikud enese külge rohkem vett ja organism muutub selle tõttu vesiseks — mis siis omakord nõrgestab tiisikuse immuni-teeti. Toitudeks, mis sisaldavad eneses suurel hulgal valku ehk rasva (muna-valget), osutuvad munad, looma-, vasi-ka-, sea-, linnu- ja kalaliha, piim, või, leib, sai, sepik. Samuti igasugune kauna- ja juurvili. Väga hea tiisikusehaigetel tarvitamiseks on ka kalarasv, mis rikas oma vitamiinide ja rasva-olluste poolest. Kuid meie viletsad sotsiaaolud vajutavad siin oma kurva pitseri alla, sest paljudes tiisikusehai-gete perekondades puudub isegi igapäe-vane leib — vähem siis veel kõik need toiduained, mis siin loetletud. Nii pea-vad paljud rasket kopsutiisikust põde-vad haiged sõna tõsisel mõttes nälgi-ma. Peale viletsa toidu on samuti nende muud elamistingimused väga viletsad. Nii näiteks korter, kus elab ja lamab raske tiisikusehaige, on sagedasti nii vilets, et inimene, kes seal käinud ei ole, seda uskuda ei taha. Sarnastest viletsatest korterioludest teavad rää-kida otse kurioosumeid visiteerijad õed. Kui raske on sarnase tiisikusehaige materjaalne seisukord, kes enam tee-nida ei jaksa, selgub juba sellest, et näiteks Tallinnas saab linna poolt toet-ust iga tiisikusehaige 4 krooni kuus.

Puhtarstimisviise on tarvitatud vä-ga palju. Kuid tagajärjed siiski pole mitte hiilgavad olnud. On katsutud haigeid arstida igasuguste keemiliste vahenditega, nagu süstimisega jne. Nendest süstimistest on märgatud küll mõnede haigete juures paranemist, ku-na teiste juures see mingisugust taga-järge ei annud. Samuti tarvitatakse sagedasti tiisikuse arstimiseks niinime-tatud tuberkuliini ravi.

Mis on siis tuberkuliin? See ei ole midagi muud, kui kunstlikul teel kas-vatatud tiisikusebatsillide mõjuvad osad, mida siis inimese organismi viies — tahetakse keha kaitsejõudu väljast-

poolt ergutada ja sundida rohkemal arvul tiisikusevastaseid aineid produt-seerima. Robert Koch — tiisikusebat-silli ülesleidja, valmistas esimesena tiisikuse idudest mürgilise aine, millele ta nimeks siis ka tuberkuliin andis. Tuberkuliini pritsitakse ja hõõrutakse naha sisse, ka määratakse salvidena peale. Ka sellest ravist pole üllatavaid resultaate saavutatud. Kuid siiski või-vad nad osaliselt kasulikud olla. Nii võib nendega arstides palavik kaduda ja temperatuur muutuda normaalseks. Peale selle egutavad nad keha kaitse-abinõusid. Ka tuberkuliini tarvitusega tuleb ettevaatlik olla, iseäranis just kopsutiisikuse juures, sest juhtub tihti, et sarnane tuberkuliini tarvita-mine võib nii kõva reaktsiooni anda, et mõnikord kinnised pesad kopsus uuesti aktiveeruvad ja lahtiseks muu-tuvad. Kopsunäärmete tuberkuloosi juu-res võib tuberkuliini palju julgemini, ilma hädaohuta tarvitada.

Kõige rohkem lootusi tuleb siiski panna tiisikuse arstimises pneumotho-raksi peale. See tähendab, et haige kops tuleb õhu alla panna. Ja viimasel ajal on see saanud radikaalsemaks abinõuks tiisikuse ravimise alal. Kuid siin on jälle omad piirid ja raskused, kus saab pneumothoraksi teha ja kus mitte. Pneumothoraksi juures on tarvilik, et vähemalt teine kops oleks terve. Sa-muti, et haiges kopsus ei ole liitumisi. Kuid on hakatud ka siis pneumotho-raksi tegema, kui on mõlemad kopsud haiged. Kuid tagajärjed ei ole siin enam nii kindlad, kui ühepoolse pneu-mothoraksi korral. Pneumothoraksi põ-himõte seisab selles, et asetada haige kops rahulikku seisukorda, et ta enam ei hingaks. Ja selleks peame siis kopsu kokku suruma. Et seda teha, siis viiakse teatava aparaadi abil, nõelaga rinnakorvist läbi torgates, kopsu ja kopsu ümbritseva kelme vahele teatav hulk õhku, mis siis kopsu kokku surub. Kui nüüd sarnases kopsus, mida meie õhu alla paneme, leidub kavern — koobas, siis surutakse ta kokku, mis-tõttu seal pesitsevad tiisikusebatsillid surevad ja suurest kavernist jääb jä-rele ainult tume plekk, mida nii sage-dasti röntgeni abil kopsudes leiame.

Kui on aga kavern juba vana ja ta seinad kõvad — köitkudelised, siis ta

enam nii kergesti kokku ei lange ja võib isegi mitte paraneda. Sarnastel kordadel tuleb juba ette võtta suurem operatsioon, lõigates läbi teatav hulk küljeluid, et haige kops kokku langeks ja endisest kopsust jääb järele ainult rusikasuurune tomp. See on juba väga raske operatsioon, mida ainult haigemajas vilunud kirurg võib ette võtta.

Veel üks kirurgiline abinõu, et hai-

sest teda võib teha omas kabinetis iga praktiline arst, kes on vilunud sellel alal.

Kuid pneumothoraksi juures on alati tarviline enne kopsu õhu alla panemist ja peale seda kontrollida röntgeni kiirtega. Kui röntgen näitab, et kopsus on suured liitumised kopsukelmega ehk vahelihaga, siis on juba väga raske õhku kopsukelme ja kopsu vahele

get kopsu rahulikku seisukorda asetada — seisab selles, et lõigatakse läbi närv, mis juhivad vaheliha, diaphragma tegevust haigel poolel.

Kuid neist kolmest abinõust, et asetada haige kops tegevuseta positsiooni — on kõige lihtsam pneumothoraks,

viia ja tuleb loobuda pneumothoraksist ja katsuda ravitseda muul teel. Kops võib õhu alla jääda mitmeks aastaks, seni kuni ta paraneb. Kuid tuleb korraldada kopsusse õhu sisseviimist selle aja jooksul mitmel korral, sest kui järeltäitmisi ei tehta, hakkab kops jälle

töötama ja haiguseprotsess muutub uuesti lahtiseks.

Lõpuks tahan peatuda kopsu verejooksu arstimise juures niipalju, kui see haigevoodi juures ilma arstita läbi viidav on. Kõige esimene nõue on, kui tiisikusehaige verd sülitab, et sarnane haige asetataks voodi — pea kõrgemale. Haige ei tohi rääkida ja peab katsuma hoida kõhimisest. Rinna peale panna jääkott ehk jälle külm kompress. Juua anda ainult tarbekorral külma, kas piima ehk vett. Need oleks esimesed abinõud, mis on nõuetavad seni kuni tuleb arst.

Kui on aga kopsudesse kogunud röga, siis tuleb anda sarnaseid rohtusid, mis kopsud rögest ära puhastab.

Organismi jõu tõstmiseks tarvita- takse kopsutiisikuse korral igasuguseid seid arseenikumi ja raua sissepriit- simi ehk antakse seda tilkadena. Sa- muti võib siin soovitada kalarasva, mis rikas oma vitamiinide ja rasvaainete poolest.

Need oleks lühidalt kõik need täht- samad reeglid, mis tuleks iga tiisikuse- haige juures tarvitusele võtta. Kuid iga tiisikusekahtlane haige pööraku juba aegsalt arsti poole, et siis õigel ajal leida üles haigusepessa ja selleks võtta siis tarvitusele kõik need abi- nõud, millega suudame hävitada tiisi- kusepisilasi ja tõsta organismi vastu- paneku jõudu.

Alkoholism Eestis.

Alkoholjookide tarvitamine on juba väga kaugest minevikust tuntud. Meie- aegses kõrgelt arenenud modern-ühis- konnas alkoholjoogid on suurel hulgal tarvitatavad kõigis ühiskonna kihtides, mille tõttu alkoholism osutub kogu ühiskonna vaenlaseks.

Alkoholism hävitab juba algidus ini- mese elu, viib meid enneaegselt maa- mulda, soodustab kuritegevust, kõlblu- sevastast elu, on õige tihti väga ras- kete õnnetuste põhjuseks (rongi- ja autoõnnetused, tööõnnetused masinate juures jne). Ka perekonnaelus alko- holism etendab kahtlemata õige tihti soovimata osa. Lõpuks mis veel eriti tähtis, alkoholism on harutihti majan- dusliku viletsuse, vahest äärmise vilet- suse põhjuseks.

Kuna alkoholism nii mitmekülgset mõjutab ühiskondlikku elu ja ta- kistab selle loomulikku arengut, on see küsimus teaduslikult saanud suure tähelepanu osaliseks. Alkoholi küsimust on uurinud paljud teadusmehed mitmest eri-teadusharust, selle kohta on kogutud, eriti lääne kultuurriikides, palju igasuguseid andmeid ja seda küsimust käsitlev kirjandus on võrdlemisi lai- laldane.

Et meil küllaldaselt oleks tarvitada igasuguseid alkoholjooke, selle eest hoo- litseb terve rida ettevõtteid. Nii, näi- teks, 1929. a. olid hooajal tegevuses 132

piiritusvabrikut, töötasid alaliselt 6 pu- hastamise vabrikut, 7 likööri- ja napsi- vabrikut, 19 marja- ja puuviljajookide tehast ning 5 õlletehast, seega kokku 169 ettevõtet.

Peale selle, et saada kätte tildist alko- holi tootmise ja müügi alal tegutsevate ettevõtete arvu, tuleks siia arvata veel juure joomakohad, milliseid arvult on umbes 600 ümber. Kõigis neis ette- võtetes alaliselt tegevate inimeste arvu, ühes alkoholjookide legaalsete vedude alal tegevate isikutega, (s. o. väljaar- vatud salakaubavedajad), võib hinnata tagasihoidlikult 5000 inimese peale.

Et hinnata alkoholjookide valmista- mise, transpordi ja müügi alal kulu- tatava inimtööjõu majanduslikku täht- sust, nimetame, et meil suurtööstuses (ettevõtted 20 ja enam tööjõuga) 1. jaanuaril 1930. a. oli tegevuses tähtsa- mates tööstusharudes, näiteks, murdu- des ja kaevandustes üle 2 tuhande, mi- neraalide ümbertöötamise alal 1 tuh., metallitööstuses 3½ tuh., puu-, paberi- ja trükitööstuses kokku 5 tuh. inimese ümber jne. Kõigist tööstusharudest tööliste arvu poolest ainult tekstiil- tööstuses on inimesi rohkem töös kui tarvitajaskonnale alkoholjookide val- mistamise ja kättetoimetamise alal on tegevuses. Neid võrdlusi silmas pida- des lugeja võib ise enesele umbkaud- selt ettekujutada, kui palju võiksime

enesele valmistada igasuguseid meile igapäevases elus vajalikke tarbeesemeid, millest meie vahest nii suurt puudust tunneme, kui rakendaksime 5000 inimest tööle muudele kasulikkudele aladele. Üks karskustegelane on kord avalikul koosolekul P.-A. Ühisriikides öelnud, et oleks olnud parem, kui need inimesed selle asemel, et valmistada, vedada ja müüa alkoholjooke, oleks kannud sõelaga vett.

Väga tuntud Ameerika majandusteadlane prof. Irving Fisher on alkoholismi kohta muuseas öelnud, et kui suudaksime ära kaotada selle sotsiaalse pahe — alkoholismi — oleksime kaks korda, võib-olla kolm korda, võib-olla isegi rohkem jõukamad kui praegu! Sarnane ütetus tundub küll ilmse liialdusena, kuid kahtlemata selles on palju tõe.

Kui palju tarvitatakse kusagil alkoholi? Selles suhtes riigid võib jagada kolme rühma. Need on n. n. veinimaad — Euroopa riikidest Prantsuse, Hispaania, Itaalia ja osalt Helveetsia, õllemaad — Belgia, Saksa, Inglismaa ja Austria ning lõpuks maad, kus alkoholjookidest on esikohal piiritusviin. Viimasesse liiki kuulub muuseas ka Eesti.

Teiste maadega võrreldes alkoholjookide tarvitamine ei ole Eestis mitte väga kõrge, kuna joomine kannab juhuslikku laadi — joodakse harva, aga siis juba tublisti. Selles suhtes Eesti asub teiste riikide hulgas keskkohal. Nüü, veinimaades tarvitatakse alkoholi keskmiselt 12—18 liitert ühe elaniku kohta (arvatud puhtas alkoholis), õllemaades 6—9 liitert, kolmandasse rühma kuuluvates riikides aga ümmarguselt 2,5—3,0 lt. ümber keskmiselt ühe elaniku kohta (vanad, raud ja lapsed kaasa arvatud). Peab aga tähendada, et Skandinaavia ja põhjamaade hulgas Eesti on alkoholi tarvitamise suhtes esikohal. Nüü, Rahvusvahelise alkoholismi vastu võitlemise büroo andmete järgi 1919.—1922. a., mis aja kohta vastav võrdlus on tehtud, Rootsi, Hollandi, Taani ja Norra tarvitavad alkoholi suhteliselt palju vähem kui Eesti. Ka Kaanadas, Saksamaal ja Lätis alkoholi tarvitamine on väiksem kui meil. Meie alkoholi tarvitamine on seda enam kahjat-

semise väärt, et meie, nende riikidega võrreldes, palju vaesemad oleme.

Selle asemel, et tõsta oma jõukust, kasvatada varasid, et parandada oma elujärge, et meie elu oleks kultuurinimese elu vääriiline, joomme meie enese vaesusest hoolimata, kulutame selleks oma raske vaevaga saadud raha, „lööme surnuks“ aega, rikume oma tervist jne. See ei ole mitte vähem kui kuritegu enese, oma laste ja terve meie rahva tuleviku vastu.

Kui suur on meil alkoholi tarvitamine, selle kohta leiame ligikaudse vastuse statistilistest andmetest. Aktsiisi valitsuse ja väliskaubanduse andmete järgi on 1929. a. ära tarvitatud 73 tuh. hektoliitert¹⁾ 40° piiritusviina (piiritus 40° viina peale ümberarvatud ja viinale juurde arvatud), peale selle 2,4 tuh. hl. likööri ja napse, ligi 2 tuh. hl. veine ja 87 tuh. hl. õlut, kokku 164 tuh. hl. alkoholjooke. See teeb välja keskmiselt iga elaniku kohta ligi 15 liitert aastas.

Kui viia kõik tarvitatud joogid puhta piirituse peale üle, siis Eestis tarvitatud puhtast piiritusest üksipäini piiritusviin teeb välja ligi 90%.

Piiritusviin on kõigest alkoholjookidest kõige odavam, seepärast meie madala ostujõu pärast tarvitatakse seda suhteliselt kõige rohkem. Kallimaid jooke, nagu napsid, liköörid, tarvitatakse aga õige vähe — 2—3% tarvitatud puhtast piiritusest. Õlle protsent kõigub viimastel aastatel umbes 7—8 ümber.

Kuid alkoholjookide tarvitamine ei piirdu veel seega mitte, mis näitavad ametlikud andmed.

Teatavasti meil on laialdaselt maad võtnud piiritusega salakaubitsemine. Ajalehtede sõnumed teatavad, et salakaup ulatab juba kuni Viljandi-, isegi Tartumaani. Selle põhjuseks on riigi viinamonopoli ja salapiirituse umbes 7-kordne hindade vahe salapiirituse kasuks. Ei saa ka nimetamata jätta, et viimasel ajal kodune veinide valmistamine kõikjal on levinud. Tuleks veel nimetada kodusel teel valmistatavate alkoholjookide hulgas ka õlut.

Täpsed andmed on vaid monopoli piirituse ja viina, väljamaalt seadusti-

¹⁾ 1 hektoliiter = 100 liitert = 8,13 pangi.

kul teel sissetoodud ja kodumaal valmistatud napside, likööride, veinide ja õlle tarvitamise kohta. Selles ulatuses tarvitatud alkoholjoogid annavad 1929. a. andmete järgi keskmiselt ühe elaniku kohta 2,96 liitert ehk ühe kodaniku kohta, keda võib pidada tavali-seks alkoholi tarvitajaks, 8,4 lt. puhas-t alkoholi aastas.

Kuna paljud kuuluvad n. n. „para-juslaste“ liiki, siis võib arvata, et har-junud alkoholi tarvitajate tarvitus-norm tublisti suurem on eeltoodud keskmisest. Mil määral ülaltoodud keskmisi tuleks suurendada, et kätte saada tarvitatud alkoholi *kogukvan-tumi*, pole võimalik öelda, sest sala-kauba hulk, kodusel teel valmistatavate veinide ja õlle hulk on peaaegu täiesti teadmata.

Igatahes, teadmata osa on küllalt suur, et sellega arvestada.

Peab lõpuks juhtima tähelepanu veel alkoholjookide surrogaatide tarvita-mise peale. Kuna monopoli piiritus ja viin, seda enam veel muud kallimad joogid hinna poolest mõnedele pole kät-tesaadavad, püütakse „jānu kustutada“ alkoholi surrogaatide, peamiselt dena-tuuritud piiritusega. Harjunud joodi-kud tarvitavad seda õige ohtralt, hoo-limata sellest, et ees tõsised tervise rik-ked ja enneaegne invaliidsus on oodata.

Käsitades alkoholiküsimust erama-japidamise seisukohalt, tuleks kõige-pealt tähendada, et alkoholi tarvita-mine on seotud suurte kuludega. Vii-mase 5 aasta jooksul tarvitatud alko-holjookide hulga järgi otsustades, ku-lutatakse meil iga aasta monopoli pii-rituse ja viina peale ümmarguselt 15 miljonit krooni, ligi 1 milj. kr. liköö-ride ja napside peale, $\frac{1}{2}$ milj. kr. vei-nide ja 5,6 milj. kr. õlle peale, seega kokku üle 22 milj. kr. ehk ligikaudu 5—7% kogu rahva sissetulekust. Sel-lele summale peab veel juurde arvama joomakohtade pidajate kasud. Tõsi, selles summas peitub ka riigi puhas-kasu, mida kui mitte tarvitades alko-holi, muul teel riigikassale peaksime maksuma. Kuid üldisest summast riigi puhaskasu teeb välja vaid veidi üle 50%, nõnda jääb ikkagi ohvriks alko-holi altarile iga-aastaselt ümmargu-selt 10 milj. kr., mis maksetakse välja alkoholjookide ostmisel. Kui tahak-

sime kindlaks teha alkoholi läbi tekita-tavat üldist kahjusummat, peaksime lisama juure veel kaudsed kahjud, nagu kaotsiminevad tööpäevad, kahjud joob-nud olekust tingitud õnnetuste taga-järjel, osa vangimajade ja hoolekande kuludest, riigi valitsemise kuludest jne.

Nimetame muuseas, et see puhas-kasu, mis riik saab kaudse maksna müüdava viina ja piirituse pealt, eba-õiglane on. See maks on absoluutselt ühtlane nii rikkal kui veasel, suhteliselt aga see maks, mis annab riigi tuludes suuri summe, mitte üksnes meil, vaid peaaegu kõigis riikides, lasub vaestel palju raskema koormana kui rikastel. Tõsi, öeldakse, et see on vabatahtlik maks ja jooma, tähendab ka kulu kandma ja maksu maksuma keegi ei sunni. Õigus küll, aga tegelikku elu peame võtma siiski nii kuidas ta on välja kujunenud.

Millised on alkoholismi tagajärjed? Kõigepealt alkoholjookide tarvitamine mõjub rahva surevusele. Nii, näiteks, mõned joovad alkoholi sedavõrd palju, et saavad alkoholimürgituse. Sarna-seid juhte tuleb meil ette iga aasta 22—24. Venes, kus veel hiljuti oli maksev alkoholi tarvitamise keeld, võis tähelepanna, et niipea kui suurenes al-koholi tarvitamine, tõusis ka alkoholi-mürgituste arv. Nii, Venes tarvitati viina 1923/24. a. 0,4 milj. pangi, aga 1926/27. a. juba 31,5 milj. pangi, ning oli alkoholimürgitusi neil aastatel Moskvast 16 vastu 144 ja Leningradis 18 vastu 167.

Sidet rahva üldise surevuse ja alko-holi tarvitamise vahel Eestis ei saa vastava andmestiku järgi kindlaks teha, kuna meil muud sotsiaalsed põh-jused, peale alkoholismi, eesotsas just majanduslikud olud, rahva surevust põhjustavad rohkem kui alkoholism.

Rikkaliku materjali on selle kohta kogunud väljamaa elukindlustuse seltsid. Üks inglise kindlustusselts, mis võttis karsklasi ja alkoholitarvita-jaid kindlustusele eripreemiatega, tegi kindlaks 60-aastase tegevuse põhjal (1841—1901), et surevus alkoholitarvitajate hulgas on märksa kõrgem, kui karsklaste hulgas. Nii, alkoholitarvita-jaid suri 20—30 a. vanuses 43%, 30—40 a. vanuses 79%, 40—50 a. v. — 75%, 50—60 a. v. — 51%, 60—70

a. v. — 23% ja 70—80 a. v. 4% võrra rohkem kui karsklasi. Siit näeme, et ainult 70—80 a. vanuses, mil ligineb juba loomulik surm, alkoholitarvitajate ja karsklaste surevus oli peaaegu võrdne. Aga nooremate hulgas alkoholikud surevad palju varem välja kui karsklased.

Tööliste tervishoiu seisukohalt on tähtis siin ära märkida, et alkoholjookide tarvitamine teatud määral on tööõnnetuste põhjuseks. Kui mitu inimest on saanud surma ehk tõsiselt vigastada, töötades viinastanud olekus, või saanud surma ehk vigastada vedurijuhtide ja autojuhtide joomise pärast! Tööõnnetusi ei mõjuta mitte üksnes töötamine joojate olekus, vaid ka alkoholi tarvitamisest tingitud ebanormaalse organismi seisukord pärast joomist. Tööõnnetuste statistika näitab, et tööõnnetuste arv on esmaspäeval kõrgem kui teisipäeval ja kesknädalal, kuna pühapäeval puhkuse järgi, vastuoksa, tööõnnetuste sagedus oleks pidanud esmaspäeval madalam olema. Eit siin just alkohol on mängus, on tõeks tehtud mitmel pool. Muuseas Norras püüti vähendada joomist seega, et joomakohad suleti laupäeva lõunast kuni esmaspäeva hommikuni. Ja selle tagajärjed tööõnnetuste suhtes olid imestamisväärts; nimelt, kõige suurema tööõnnetuste sagedusega osutus sel ajal Norras teisipäev. Nii ei tule alkoholi mõjus tööõnnetustele mitte kahelda, Selle kohta väga usaldusväärtsed andmed on kokkuseadnud muuseas Leipzigi haigekassa. Seal joomarite — krooniliste alkoholitarvitajate kohta peeti eraldi statistikat. Ümmarguselt 1 miljoni liikme hulgas leidis sarnaseid 4847. 18 aasta jooksul arstide kontrolli all kogutud andmed näitasid, et joomarite hulgas tuli tööõnnetusi palju sagedamalt ette kui teiste liikmete hulgas. Nii kergemaid tööõnnetusi, mis ajutise tööjõu kaotusega kuni 28 päeva, oli 1000 kassaliikme kohta üldse 32,1, aga joomarite hulgas 1000 liikme kohta 86,2; raskemaid tööõnnetusi tööjõu kaotusega 29 päevast kuni 13 nädalani vastavalt 9,6 ja 30,1 ning

tööõnnetusi tööjõu kaotusega vastavalt 2,0 ja 6,4 1000 kassaliikme kohta. Need arvud räägivad küllalt selget keelt ja ei vaja pikemat seletust. Tahaksime vaid juhtida tähelepanu sellele, kui võrd kõrge tööõnnetuste sagedus alkoholitarvitajate hulgas on kahjulik karsklastele, kes tööõnnetuste vastu on kindlustatud ühistel alustel joomaritega.

Ka kuritegevus on teatud määral tingitud alkoholismist. On tehtud kindlaks, et suuremad kurjategijad — mõrtsukad, röövlid jne. —, põlvnevad suurel määral alkoholikutest. Väga tihti inimese, kes joojate olekus saanud korda kuriteo, poleks seda kainele mitte teinud ja kahjateb oma tegu vägagi kainele saamisel. Kakelus, au haavamine, avaliku korra ja rahu rikkumine jne. on päris harilikud asjad joojate hulgas, kuna kainele hulgas näeme meie seda õige harva.

Lõpuks, mainime veel, millist viletsust alkoholism vahest toob enesega kaasa. Krooniline alkoholjookide tarvitamine on paratamatult suurte aineliste kuludega seotud. Sellele seltsivad juurde veel tööjõu, tööaja, energia ja tahtejõu kaotus. Mõned alkoholismi ohvrid langevad niivõrd suurde viletsusse, et nende enestele ja ka nende perekonnaliikmetele ühiskonna abi on möödapääsemata.

Tallinna linnavalitsuse hoolekande osakonna materjalidest, mis läbitõttatud Eesti karskusliidu algatusel ja ainelisel toetusel, selgus, et meil alkohol hoolekande alla sattumise põhjusena etendab tähtsat osa. Näiteks, 1927. a. 5647 abipaluja hulgas 591 ehk 10,5% oli sarnaseid, kes viletsusse olid sattunud joomise pärast. Sarnane kurb pilt pole omane mitte üksnes meile, eestlastele. Ka teistes riikides korralikud uurimused näitavad, et ümmarguselt 25% hoolekandekuludest on tingitud alkoholjookide tarvitamisest ja et õige suur alkoholjookide tarvitamisest ja et õige suur protsent vaestemajade elanikkudest on jõudnud sinna alkoholi tarvitamise tõttu.

„Töö ja Tervis“ lugejad!

Levitage „Töö ja Tervis“, tooge uusi tellijaid, sellega rajate teed sotsiaalkindlustuse teostamisele Eestis.

Haigekassa juhatus ja revisjonikomisjoni õigustest ja kohustest.

Hugo Rose.

Haigekassa asju ajavad tema peakoosolek ja juhatus. Kassa peremees on peakoosolek, kes valib enese seast juhatus ja revisjonikomisjoni, mille juures kassa asjade lähem juhtimine antakse juhatus hoolde. Juhatus tegevuse ja asjaajamise lähem järelevalve pannakse revisjoni komisjoni peale. Viimane on kohustatud kõiki revideerimisel ilmsikstulnud väärnähtusi ehk seadusest kõrvale kaldumisi, põhikirja määruste ja peakoosoleku otsuste rikkumisi oma protokollidesse sisse kandma, et neid tarviduse korral lähemale peakoosolekule ette kanda. On aga tegemist tõise seaduse rikkumisega, siis on revisjoni komisjonil õigus igal ajal peakoosolekut kokku kutsuda, et temale ilmsikstulnud väärnähtusi ette kanda. Needsamad õigused ja kohustused on juhatusel revisjoni komisjoni tegevuse kohta. Järelikult on siin tegemist haigekassa peremehe — peakoosoleku — poolt volitatud kahe autonoomse asutusega, millised on kohustatud igaüks omal alal kassa huvides tegutsema. Peakoosolekul on õigus juhatus ja revisjoni komisjoni liikmeid vastutusele võtta seaduse rikkumise korral ja neid ametist tagandada.

Juhatus liikmed, revisjoni komisjoni liikmed ja kõik kassa teenijad täidavad oma kohuseid üldiste seaduste, põhikirja määruste ja peakoosolekute otsuste ja juhtnõuõrde alustel ja vastutavad seaduse põhjal isiklikult kui ka kõige oma varaga seadusevastaste tegude, ning põhikirja ja peakoosoleku määruste rikkumise eest.

Haigekassa on riiklise tähtsusega asutus. Kuigi kassa juhatus liikmeid ja teisi kassa ametnikke ei loeta riigiteenijateks, siiski on nemad vastutavad tegevuse eest ühistel alustel riigiteenijatega. Nende vastutusele võtmise korral peakoosoleku poolt räägin pärastpoole.

Kui aga peakoosolek avalikuks tulnud väärnähtuste korral mingisugustel põhjustel süüdlasi seaduslikule vastutusele võtta ei suuda ehk seda teha ei taha, siis astuvad vahele juba väljastpoolt teised asutused ja instantsid, kelle peale seadus on pannud haigekassa tegevuse järelevalve. Need on tööinspektor ja ringkonna kinnitusamet, kelle kõrgeteks instantsideks on sotsiaalministeeriumi juures asuv kinnituskõukogu ja siis lõpuks riigikohtu administratiivosakond.

Tööinspektoril on ülesanded: üldiste töökaitse seaduste ja eraldi tööliste kinnituse seaduse täitmise järelevalve ja nimetatud seaduste rikkumiste üle protokollide tegemine ja viimaste ärasaatmine sellekohastes ametiasutustesse ja kohtutesse, ning kohtutes oma protokollide järele süüdistamine. Tööinspektor võib revideerida haigekassa varanduslist seisukorda, kassa juhatus asjaajamist, arvepidamist ja aruandmist, kas kinnitusameti otsusel, või oma äranägemise järele igal ajal. Tööinspektori poolt toimetatud revideerimise

kohta kokkuseatud aruane esitatakse kinnitusametile läbiivaatamiseks.

Kinnitusameti alla kuulub muuseas haigekassa rahalise seisukorra kui ka haigekassa juhatus asjaajamise, arvepidamise ja aruannete revideerimine omal algatusel, kusjuures revideerimine pannakse kas tööinspektori peale, ehk jälle selleks moodustatakse erikomisjon.

Kinnitusametil on õigus temale tööinspektori ehk erikomisjoni poolt esitatud materjali põhjal otsustada, et süüdlased haigekassa juhatus liikmed ametist tagandatud, ehk kohulikule vastutusele võetud saavad, kusjuures nagu juba eelpool öeldud, süüdistajaks kohtu kes on tööinspektor.

Vaatame nüüd, missuguste süütegude eest võib kassa peakoosolek ehk tööinspektor ja kinnitusamet süüdlasi kassategelasi vastutusele võtta. See on muidugi üldistes nuhtluseadustes ettenähtud kuritegude eest, nagu: kelmus, pettus, kassa raha raiskamine ehk omandamine, kassa dokumentide võltsimine ehk hävitamine, ehk väljumine, võimupiiridest ülestamine, haigekassale kuuluvate summade kassaraamatusse sissekandmata jätmine ehk tõelikult tehtud kulude rohkem sissekandmine jne.

Haigekassa seaduse väljaandmisel täien dati nuhtluseadust eriparagrahviga. Pandi maksma N. S. § 1191¹, missugune ka meie uude kriminaalseadustikku mõne parandusega sisse võetud ja R. T. nr. 56 — 1929. a. avaldatud. Sama seadus astub jõusse lähemas tulevikus. Selle seadustiku § 541 käib järgmiselt:

„Haigekassa juhatus liikmed, samuti ka ettevõtte omanikku, kus haigekassa olemas, või haigekassa asjade ajamiseks kinnitusameti poolt eriti määratud isikuid, kes süüdlased selles, et nad: 1) haigekassast andsid rahalist toetust isikule, kelle teadvalt selleks õigust ei olnud või kes ei olnud haigekassa osanik, või seesuguse isiku perekonnaliikmele; 2) haigekassa raha või muud varandust teadvalt kulutasid seesugusteks otstarveteks, mis ei ole ette nähtud kassa põhikirjas, karistatakse: vangimajaga mitte üle ühe aasta. Kui toetus või kulutatud summa ületab tuhat krooni, siis karistatakse süüdlast: vangimajaga mitte üle kuue aasta. Kui süüdlane vabatahtlikult andis tagasi enne kohtuotsuse resolutsiooni või vande kohtunikkude verdikti kuulutamist väljaantud toetuse või ärakulutatud summa või varanduse haigekassale või rahaldas muul viisil haigekassat, siis karistatakse teda: vangimajaga mitte üle kuue kuu.

Kui aga käesoleva paragrahvi kolmandaks lõikes ettenähtud kuritegu kergemeelselt saadeti korda, siis karistatakse süüdlast: arestiga mitte üle kuue kuu.

Mis nüüd puutub korrasse, mille järele peakoosolek võtab vastutusele juhatus ehk revisjoni komisjoni liikmeid nende eksituste

ja seadusest üleastumiste eest teenistuses, siis oleks see järgmine:

Sellekohane peakoosoleku poolt tehtud otsus süüdlase vastutusele võtmise kohta, milline peakoosoleku protokollis sissekantud, antakse põhikirjas määratud tähtajal, s. o. ühe nädala jooksul peakoosoleku päevast arvides tööinspektorile teada. Tööinspektor, toimides eeluurimist selles asjas, annab asja oma arvamisega kinnitusametile läbivaatamiseks. Kinnitusamet, enne asja ettekandmist, nõuab kaebaluse käest seletust, äramäärides ühtlasi seletuse andmise tähtaja. Peale selle võetakse asi arutusele. Asjaosalistele teatatakse asja arutamise üle kinnitusametis, mille juures on neil ehk nende volinikkudel õigus arutamisest osa võtta ja suusõnalisi ehk kirjalikke seletusi anda. Asjaosalise ehk tema voliniku mitteilmumine ei takista asja otsustamist, kui kinnitusametil on võimalus kindlaks teha, et asjaosaline kutse kätte on saanud. Kinnitusameti otsus süüdlase kohtulikule vastutusele võtmise üle antakse tööinspektorile täideviimiseks, kes krim. kohtupid. sead. § 1216⁷ järele tõstab kaebuse ja süüdistab kohtu ees. Sesama kord on ka maksev, kui tööinspektor ehk kinnitusamet omal algatusel järelevalve korras tõstavad süüdistust.

Kui meie seadust jälgime, siis leiame, et vastutuse raskus pannakse juhatuse liikmete peale ja kuritegude läbi kassale tekkinud varandusliste kahjude eest vastutab esiteks juhatuse, ehk tema liikmed, nagu juba öeldud, isiklikult ja kõige oma varaga. Sama vastutust kannavad ka kassateenijad, kui kahju nende läbi tekitatud.

Revisjoni komisjoni liikmete vastutusest räägivad ainult põhikirja määrused, mitte aga seadus. Nende elu on vastutuse kandmise mõttes kergem.

Asjast tuleb nii aru saada, et revisjoni komisjoni liikmed vastutavad oma eksituste eest ja kannavad vastutust üldiste nuhtluseseadus-

te järele, kui nad teadlikult ehk tahtlikult revideerimiste juures ilmsiks tulnud väärnähtusi teatavaks ei tee ja neid peakoosolekule ette ei kanna. Kui aga väärnähtusi suudetakse nii toimepanna, et revisjoni komisjon neid leida ei võinud, siis komisjoni liikmed miigisugust vastutust ei kanna, vaid vastutusele võetakse ikkagi juhatuse ja isikud, kes süüteo korda saatnud.

Peakoosoleku otsuse vastu võivad kassaliikmed põhikirjas ettenähtud ajajooksul — harilikult üks nädal — otsuse välja kuulutamise päevast arvates, kinnitusameti ees kaebusega esineda. Kinnitusameti otsuse vastu võib kaebust tõsta ühe kuu jooksul kinnituse nõukogus ja selle otsuste peale riigikohtus ka jälle ühe kuu jooksul otsuse väljakuulutamise päevast arvates.

Eelolevates ridades olen katsunud näidata, et isikute peale, kes kassategelase kohustused enese peale võtnud, seaduse järele ka vastutus pandakse.

Peakoosolekul on raske ja vastutusrikas ülesanne oma seast leida kassa juhtimise juurde sarnaseid isikuid, kes selleks kõlblikud ja keda valida võiks nende poliitiliste tõekspidamiste ja elukutsete peale vaatamata.

Kassa tegelasteks võivad olla ainult sarnased isikud, kes kassa asjade vastu huvi tunnevad ja sotsiaalkindlustuse mõtte levitajateks end tunnevad kutsutud olevat.

Tähtsaks teguriks haigekassa elus ja tegevuses on veel haigekassa sekretäri isik — *haigekassa asjaajaja*. Tema juhib haigekassat ja selle tegevust igapäevases elus ja kannab vastutust kõige selle eest, mis haigekassas päeva jooksul sünnib. Haigekassa asjaajajat on võrreldud pea-võlliga, mille ümber terve haigekassa tegevus keerleb. Sellepärast olevad haigekassa korraldused ja määrused ning rahulik, seadusepärane tegevus suurel määral sellest, missugune isik on palgatud asjaajaja vastutusrikkale kohale.

Haigekassade tegevusest.

Viljandi ühishaigekassa „Abi“ peakoosolek.

oli 18. apr. Juhatasid Th. Jürgenson ja A. Lepik. Aruanded kinnitati. Uued abirahade määrad kassaosalistele ja nende perekonnaliikmetele, samuti üldmäärused võeti vastu.

Juhatusel liigeteks valiti: August Hunt, Theodor Jürgenson, August Paal, Johan Lõo

ja August Lepik. Neile valiti ka 5 asemikku. Revisjonikomisjoni said: T. Mathiesen, Marie Oskar, Andres Kukk.

Otsustati arstiabikorraldamist jätta endiselt ettevõtjate kätte.

Peale selle oli arutusel veel rida kohaliku tähtsusega küsimusi.

Haiguskindlustus välismail.

Tsheehoslovakkias nõutakse vanade tööliste pensionide kõrgendamist.

Invaliiduse ja vanaduse vastu, vaestelas- te ja leskede kindlustamine on Tsheehoslovakkias teostatud 1922., 1924. ja 1926. a. seaduste alusel. Töölised nõuavad pensionide suurendamist ja pensioni väljateenimise aja lühendamist. Vanaduspensionid maksetakse praegu mäetöölis-tele, kes üle 30 aastat töötanud ja

üle 55 aasta vanad, ehk kes 15—30 a. töötanud ja üle 60 a. vanad. Teised töölised ja teenijad saavad vanaduspensionid 65. eluaastast alates.

Saksamaal õnnetuste vastu kindlustatud oli 1928. a. 23.344.000 inimest. Õnnetusjuhtude arv väheneb. Saksamaal on 1884. a. alates õnnetuste vastu kindlustamise seadus mak-

sev tööstuses, kaubanduses ja põllutöös te-
gutsevate tööliste ja teenijate kohta.

Põllutööliste kindlustamise määrusi Austrias

muudeti, ilma et see õigusi oleks kitsendanud.
Muudatused kandsid enam tehnilist laadi.

Venemaal muudeti sotsiaalkindlustuse seadusi
väga üksikasjaliselt. Kontrolli on kõvendatud.
Kindlustusasutustes on käimas alaline
puhastustöö.

Benzolmürgitusesse

surid Viini-Neustadti gummivabrikus 5 töö-
list. Haigusjuhte benzolmürgituse tagajär-
jel oli 64. Seegi juhus näitab, kui väga täht-
s on töölise tervishoid.

Kui oleks täidetud tervishoiu nõudeid ja
nendest vabrikantide ahmuse pärast, nagu

juurdlus selgitas, poleks möödahiilitud, siis
oleks ka nende inimeste elu ja tervis alles
hoitud ning ka kindlustuskassade väljamine-
kud ära jäänud.

Haigekassasid Lätis

jääb 43 asemel 15, neist Riias 18 asemel 7—8,
teised provintsis. Valitsus, nagu teada, muu-
tis hiljuti haiguskindlustusseadust, teostades
reaktsionääride soove. Rahvaesindus oma ko-
danlise enamusega õigustas ja kinnitas valit-
suse sammde.

Tööpuuduse vastu kindlustamise seaduse parandamine

on praegu Tšehhoslovakkias käsil. Tahetakse
toetust tõsta. Siin on töölised ja teenijad
kindlustatud tööpuuduse vastu 1921. a. alates.

Mitmesugust.

Alkoholita einelaud autos.

Et inimestele toitu kättesaadavaks teha,
selleks on Kölni naisteselts liikumapannud
autod, kuhu mahutatud alkoholita einelaud.
Müüakse sooja ja külma jooki, ka lõunasööki.
Need auto-einelaud leiavad tarvitajaid töö-
lislinnaosades, spordiplatsidel ja mujal, kus
rahvast liikumas, kes odavasti ja kiirelt lõu-
natada või einetada tahavad. Auto on varus-
tatud pinkidega, jääkapiga, kohvimasinaga ja
muude tarbeasjadega.

Korterikitsikus ja tööpuudus.

Et kaotada korterikitsikust on Viini linna-
valitsusel, kus enamustöölistel, praegu käsil
uute elumajade ehitamine. Käesoleval aastal
peab valmis saama 12.000 uut korterit, kuhu
asetatakse elama töölised. Ülesse kerkivad
uued linnaosad. Ehitatakse osa aialinnana,
kus igal korteril aiakrunt. Ühtlasi muidugi
ka spordi- ja lastamänguplatsid ja muud
moodsa linna ehitised. Sarnane korteri ehi-

tuspoliitika ühtlasi on mõjuvaks abinõuks töö-
puuduse vastu võitlemisel. Tööpuudus on
Austrias praegu suur. Töötatöölised saavad
küll toetusraha, aga see on vaid ajutine ja
osa sellest, mis töö annab. Peale otsekohe-
se ehitustöö annab tööd ka materjali, sissesca-
dete valmistamine ja vedu.

Teenijate tööaja küsimuse kohta

on rahvusvaheline tööbüroo väljatöötanud et-
tepaneku, mis konverentsil arutusele tuleb.
Ärilliste ettevõtete ja büroode teenijatele on
ettenähtud 48-tunniline tööaeg. Tööpäeva
pikkus oleks seega 8 tundi, kuid on ettenähtud
erandid, mis võimaldavad selle venitamist 10
tunnini. Järeleparimisele on 29 riigist 18 tea-
tanud, et nad teenijate tööaja korraldamist
rahvusvahelise konventsiooni alusel poolda-
vad, teised jälle arvavad, et see küsimus
siiski veel küps pole. Paljudes riikides ongi
juba 8-tunniline tööpäev äri- ja kontoriteeni-
jatele maksev, isegi veel lühem.

Küsimused ja vastused.

*Missugused riigid on sotsiaalkindlustus-
seaduste poolest Eestist kaugemale maha jää-
nud?*

Raske lühidalt ütelda. Eestis on maksev
ainult tööliste vigastuste ja haiguste vastu
kindlustamine piiratud ulatuses, puudub van-
naduse, töövõimetuse, ja tööpuuduse vastu
ning leskede ja vaestelaste kindlustamine, mis
pea kõigis kultuurriikides laiemas või kitsa-
mas ulatuses teostatud. Ka pole Eestis töö-
puuduse vastu kindlustamist.

Eestist veel kaugemale mahajäänud riike
on: *Bolivia* — maksev ainult vabatahtlik
õnnetuskindlustus, *India*, *Hüna*, *Kuuba*,
Leedu, *Paanama*, *Peru*, *Salvador*, *Jaapan*,
Ekvador ja *Lõuna-Aafrika* — samuti võib
olla, vahest veel mõned neegririigid. Ülal-

nimetatud riikides, näiteks Jaapanis, on sot-
siaalkindlustuse laiendamine teostamisel.

Kõik teised riigid on sotsiaalkindlustust
teostanud laiemas ulatuses kui Eesti.

Naaberriikidest, näiteks *Lätis*, on viimaste
käripimiste peale vaatamata, kindlustusseadu-
sed siiski laialtulatulisemad kui meil. Samuti
Poolas, kus muuseum ka tööpuuduse vastu
sunduslik kindlustamine maksev juba 1924. a.
alates. *Soomes* näitab sotsiaalkindlustus edu:
varem oli siin maksev vabatahtlik kindlustus
haiguste vastu (1897), õnnetuste vastu
(1898), emade kohta (1897), tööpuuduse vas-
tu (1917). On asunud järkjärgult üle mi-
nema sunduslikule kindlustamisele. Juba 1917.
a. teostati õnnetuste vastu sunduslik kindlus-
tamine.

Õiendus. Eelmises, aprilli kuu „Töö ja Ter-
vise“ numbris ilmunud tuntud inglise
majandusteadlase J. H. Richardsoni õpetuse kõr-
gelest paljudest väljavõtte „Kõrged palgad ja

produktioon“ autorina on eksikombel tähendud
A Villemson, kes vaid kirjutiise tõlkija, mida
lahkesti parandada palume.

Tegev toimetaja L. Johanson, kaastoimetaja Aug. Gustavson.

Vastutav toimetaja: Juhan Ode.

Väljaandja: Eestimaa Haigekassade Liit.

Kirjastuse o.-ü. „Täht“ trükk, Tallinnas, V. Pärnu mnt. nr. 31.